

УДК 70.012

Івашко О. Д.,

*студент 6-го курсу кафедри теорії архітектури**Київський національний університет будівництва і архітектури*

e-mail: ghok2233@ gmail.com

orcid.org / 0000-0002-9194-2153

ЕС1 Łódź НОВЕ ЖИТТЯ КОЛИШНЬОЇ ТЕПЛОЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ

Анотація: в статті проаналізований польський досвід ревіталізації промислових підприємств під нові функції. Особливу увагу звернуто на досвід м.Лодзь, де налічується понад 150 історичних промислових об'єктів.

Ключові слова: ревіталізація, промислові підприємства, польський досвід.

Характеристика об'єкту:

Назва: Nowe Centrum Łodzi: ЕС1 Wschód oraz ЕС1 Zachód

Розташування: Łódź, ul. Targowa 1/3

Інвестор: влада м. Лодзь (Urząd Miasta Łódź)

Інвестор: Інституція Культури ЕС1 Лодзь- Місто Культури (Instytucja Kultury ЕС1 Łódź - Miasto Kultury)

Генпроектувальники: Home of Houses, лодзький консорціум (Biuro Realizacji Inwestycji "Fronton", firma Mirosław Wiśniewski Urbanistyka i Architektura)

Генпідрядник: Skanska, PORR

Будівництво: 2010-2014

Вартість проекту: Koszt inwestycji: 300 mln zł (finansowanie z budżetu Miasta Łodzi oraz z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach

Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013

Лодзь історично вважається одним з найбільших промислових центрів на теренах Польщі. Протягом років складалася негативна характеристика Лодзі як "міста сірості", через скупчення промислових об'єктів і індустріальний колорит міста. Дійсно, на території міста збереглося понад 150 старовинних промислових будівель, значна частина яких сьогодні є нерентабельними і вимагає ревіталізації зі зміною функції. Оскільки (і в цьому полягає специфіка Лодзі) промислові підприємства різних фабрикантів по суті являли собою цілі робітничі містечка, де все було поряд – місце праці, будинки для робітників, шпиталь, церква, магазини, сьогодні на їх територіях розташовуються або елітні житлові комплекси, або готелі, або торговельні центри чи мистецькі заклади – арт-кластери, які сьогодні поширюються в різних країнах. Прикладом такого арт-кластеру є і ЕС1 [1,2,3,4,7,8].

Сьогодні увага прикута до досить незвичного проекту ЕС1 Łódź (проект: Home of Houses), в результаті реалізації якого розташовану біля Центрального вокзалу Лодзь Фабрична колишню теплоелектростанцію ЕС1 перетворили на сучасний центр науки і культури [7,8]. Існує думка, що відвідати Лодзь необхідно хоча б для того, аби побачити цей футуристичний масштабний об'єкт.

Історія цієї будівлі розпочалась в травні 1906 року, коли на вул. Тарговій,1 запрацювала перша комерційна теплоелектростанція [7]. Її введення в експлуатацію затримувався через страйки робітників між 1905 та 1907 роками, і остаточний пуск відбувся лише наприкінці літа 1907 року. Теплоелектростанція забезпечувала потреби міста в електроенергії. Будівля реконструювалася в 1908, 1912-13 роках, однак первісний її вигляд зберігся.

Функціонування теплоелектростанції було призупинене Першою світовою війною, яка принесла значне руйнування промисловості Лодзі. Після війни теплоелектростанція поновила свою роботу і була розширена. В 1928 році після перших післявоєнних кризових років виникла необхідність в будівництві нової теплоелектростанції. Роботи з розширення і модернізації з встановленням нових турбін тривали впродовж 1929-1930 років, сьогодні турбіна є одним з головних експонатів центру Науки і Техніки Копернік [7]. В 1943 році під час Другої світової війни пожежа знищила дах машинного залу і пошкодила пару турбін. В 1948 році міська влада запланувала перепрофілювати роботу ТЕЦ, в 1953 році вона забезпечувала паром промисловість міста. В 1960 році перша ТЕЦ ЕС1 і новозведена ЕС2 були об'єднані, в 2000 році стара ТЕЦ ЕС1 була закрита і передана в 2003 році на баланс міста, однак за іншими джерелами працювала до 2005 року. Наступний етап життя теплоелектростанції був пов'язаний з її ревіталізацією.

Перед владою міста постало складне питання перепрофілювання зачиненого об'єкту-пам'ятки промислової архітектури початку ХХ століття в самому центрі міста, коло центрального залізничного вокзалу. В травні 2008 році Муніципальна Рада м. Лодзь запропонувала програму перетворення міста на місто культури, створивши спеціальний проект "ЕС1 Лодзь – Місто Культури" [8]. Проект отримав підтримку Інвестиційного Бюро Відділу Управління Власністю м. Лодзь. Вартість проекту ревіталізації складала мільйон євро (265 млн. злотих), з них 20 млн. євро (82 млн. злотих) місто отримало від Європейського Регіонального Фонду Розвитку. Оновлення і модернізація комплексу відбувалось із максимальним збереженням пам'ятки промислової архітектури і разом з пристосуванням до нових функцій і побажань орендарів (рис.1).

Авторами концепції ЕС1 Лодзь-Місто Культури стали архітектори Рафал Мисяк (Rafał Mysiak, бюро “Home of Houses”) та Мирослав Вишневський (Mirosław Wiśniewski, бюро “Архітектура и Урбаністика”) разом з Бюро реалізації інвестицій “Fronton”. Вважається, що інвестиції міста в цей проект були найбільшими за останні роки.

Колишні промислові будівлі були відбудовані і модернізовані – тепер там розташовані 3D-кінотеатр, центр науки, планетарій, студії, майстерні і лабораторії, галереї, Театр звуку, конференц-зал.

Рис.1. Загальний вигляд нового комплексу від залізничного вокзалу Лодзь Фабрична

Рис.2. Вхід на територію Галерії OFF Piotrkowska

Комплекс теплоелектростанції складається з двох частин – західної і східної. Західна частина була віддана під центр Науки і Техніки Копернік, автори концепції задумали цю частину як заклад увічнення технічних і архітектурних винаходів, пов'язаних з старою електростанцією. В цій частині передбачено три освітні напрями: енергетичний, історії цивілізації і науки та напрям з назвою “Мікросвіт-макросвіт”. Подібно до закладів такого типу в світі, передбачена технічна творчість і власні дослідження відвідувачів в галузі науки і техніки (фізика, хімія, біологія) Основний науковий напрям – це шлях розвитку енергії. Освітні програми мають сучасне обладнання і супровід. Цю частину розробляли в бюро “Архітектура і Урбаністика” Мирослава Вишневського та в Бюро реалізації інвестицій “Fronton”).

Більш стара східна частина віддана під культурно-мистецькі функції. Її розплануванням займалося бюро Рафала Мисяка “Home of Houses” з Познані. Вони передбачили тут сучасну бібліотеку (книги з історії мистецтва, культури, фільми, інші галузі культури і мистецтва в широкому розумінні), зали для семінарів і конференцій, бюро інституцій культури, галерея, джазовий клуб, танцювальний зал, майстерні. Частину будівлі займе заклад під назвою “Театр звуку” з розташуванням професійних студій звукозапису популярної і класичної музики, планетарій з 3D кіно та т.зв. Озером пам'яті (tzw. Jezioro Pamięci) – „мультимедійним проектом на цифрових носіях про збереження в часі фактів щоденного життя мешканців Лодзі”.

Частина первісних приміщень не збереглася: котельня, прибудова до машинного залу, які були розібрані для нового будівництва. Проектом було передбачене розташування сучасних закладів культури (Національний центр культури кінематографії (NCKF) з культурно-мистецькими та освітніми функціями та Центр Науки і Технології з культурно-освітніми функціями, а також планетарій, виставковий і концертний зал).

Сьогодні цей унікальний комплекс завершений і готовий до експлуатації. В будівлі збережені старі форми історичної промислової будівлі комбінуються з новаторськими формами.

Висновки

Польський досвід ревіталізації промислових підприємств є актуальним для України, враховуючи велику кількість непрацюючих промислових підприємств в містах [5,6]. Досвід м. Лодзі демонструє розмаїття підходів до ревіталізації промислових підприємств-пам'яток архітектури під арт-функції, найвідомішими з яких є OFF Piotrkowska (рис.2)[5] та комплекс колишньої теплоелектростанції біля залізничного вокзалу Лодзь Фабрична (рис.1). В першому випадку в галерії OFF Piotrkowska максимально збережено старі фасади корпусів з повною зміною функціонального наповнення, в випадку

комплексу EC1 збережену стару архітектуру контрастовано біонічними сучасними формами, що надають будівлі особливої експресії.

Перелік джерел

1. Антонова А. А. Арт-кластеры как пространство для развития культурного потенциала города // В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии: сб. ст. по матер. XLVII междунар. науч.-практ. конф. № 4(47). – Новосибирск: СибАК, 2015. <https://sibac.info/conf/philolog/xlvii/41733>
2. Глазычев В. Городская среда. Технология развития: Настольная книга. М.: “Издательство Ладья”. 1995. – 240 с.
3. Макарова К. Постиндустриализм, джентрификация и трансформация городского пространства в современной Москве // Неприкосновенный запас. 2010. – С. 150-152.
4. Тыкулов Д. Фабрики превращаются в арт-кластеры. // [Электронный ресурс] – Режим доступа. – URL: <http://www.irn.ru/articles/31677.html> (дата обращения: 01.03.2015).
5. <http://offpiotrskowska.com/opiekun-projektu/>
6. http://www.artinkubator.com/Onas#!article_4
7. [History of EC1 | EC1 http://ec1lodz.pl/history-ec1?language=en](http://ec1lodz.pl/history-ec1?language=en)
8. [Фабрики Лодзи: вчера и сегодня http://culture.pl/ru/article/fabriki-lodzi-vchera-i-segodnya](http://culture.pl/ru/article/fabriki-lodzi-vchera-i-segodnya)

Аннотация

Ивашко А. Д., Киевский национальный университет строительства и архитектуры.

Ec1 łódź новая жизнь бывшей теплоэлектростанции.

В статье проанализирован польский опыт ревитализации промышленных предприятий под новые функции. Особое внимание обращено на опыт г.Лодзь, где насчитывается более 150 промышленных объектов.

Ключевые слова: ревитализация, промышленные предприятия, польский опыт.

Annotation

Ivashko O. D., Kyiv National University of Construction and Architecture.

Ec1 łódź the new life of last heating electric power station.

In article was analyzed the Polish experience of revitalization of industrial plants for new functions. The special attention was turned to experience of Lodz with more than 150 of industrial plants.

Key words: revitalization, industrial plants, Polish experience.